

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічний
Кафедра педагогіки та менеджменту освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри педагогіки та
менеджменту освіти

Світлана ПОЛІЩУК
підпис

26 серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою **Управління навчальним закладом**
Початкова освіта

спеціальності **073 Менеджмент**
013 Початкова освіта

галузі знань **07 Управління та адміністрування**
01 Освіта/Педагогіка

мова навчання українська

Розробник програми: Інна ЛЕБІДЬ, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Ухвалено на засіданні кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Протокол № 9 від 26 серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми _____ Геннадій БЕСАРАБЧУК

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія управління освітою» є: надання ґрунтовних знань з історії становлення та розвитку системи вітчизняної освіти та державного й громадського управління нею, періодизації їх розвитку, особливостей формування провідних тенденцій, суперечностей і закономірностей освітніх процесів, співвідношення історії й сучасного розвитку теорії та практики управління освітою, актуалізації історичного досвіду в умовах модернізації національної освіти.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчального курсу
	заочна форма здобуття вищої освіти
Рік навчання	2024-2025
Семестр вивчення	третій
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредита ЄКТС
Загальний обсяг годин	120 год.
Кількість годин навчальних занять	16 год.
Лекційні заняття	8 год.
Практичні заняття	8 год.
Семінарські заняття	0 год.
Лабораторні заняття	0 год.
Самостійна та індивідуальна робота	104 год.
Форма підсумкового контролю	Залік

3. Статус дисципліни: вибіркова освітня компонента.

4. Передумови для вивчення дисципліни.

5. Компетентності навчання

- володіти різними підходами до вивчення історії управління освітою;
- здатність характеризувати школи управління й основні підходи до його вчення;
- володіти основним історичним аспектом виникнення управління в галузі освіти і його розвитку на різних етапах розвитку суспільства;
- володіти основами розвитку освітньої управлінської думки в Україні від найдавніших часів до сьогодення;
- застосовувати набуті теоретичні знання в освітньому процесі.

6. Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення освітньої вибіркової компоненти здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти повинен набути такі результати навчання:

знання:

- методологічні аспекти управління освітою;
- статичну та динамічну структури системи управління (при цьому статична система повинна відобразити комунікативні зв'язки в системі підпорядкованості, а динамічна – рух функціонально необхідної для освіти інформації по прямих та зворотних зв'язках);
- об'єктивно-суб'єктивні тенденції розвитку системи управління освітою у найближчій та віддаленій перспективі (прогноз);
- зміст процесу управління і його спеціальні та загальні функції з урахуванням специфіки освіти;
- принципи, на яких будується як процес управління освітою, так і процеси взаємозв'язку із зовнішніми системами, в тому числі з вищими інстанціями;
- форми й методи управління освітою, методи і прийоми впливу на управлінську систему (технологія прийняття управлінських рішень).

вміння:

- спілкуватися на рівноправній основі;
- застосовувати отримані знання в професійній діяльності;
- проводити аналітико-прогнозуючі кроки, пов'язані з програмовим аналізом відповідно до поставленої мети та подальшого діагнозу і прогнозу діяльності колективу;
- аналізувати моделюючий крок, пов'язаний з матеріалізацією програмних цілей в моделі з урахуванням проведеного прогнозу;
- планувати, аналізувати і проводити освітній процес щодо зменшення негативного впливу;
- планувати результативний крок, пов'язаний з «реалізацією моделі» та оцінкою кінцевих результатів діяльності.

7. Методи навчання. Словесні (розповідь, діалогізація, пояснення, бесіда, навчальна дискусія), виконання вправ, спостереження та аналіз ситуацій, інтерактивні методи навчання, опрацювання періодичних видань тощо.

8. Засоби діагностики результатів навчання: опитування, презентації, тестування, проєктна, творча робота, модульна контрольна робота.

9. Програма навчальної дисципліни

Заочна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	разом	у тому числі					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Тема 1. Еволюція управлінської думки в до індустріальний період.	12	2	-	-	-	12	-
Тема 2. Еволюція управлінської думки як предмет історії розвитку освітнього менеджменту.	12	-	2	-	-	14	-
Тема 3-4. Доіндустріальний період становлення освітнього менеджменту. Управлінські ідеї Роберта Оуена, Чарльза Беббіджа, Ендрю Ура, Шарля Дюпіна, Деніеля Мак Келема, Генрі Варнума.	12	2	-	-	-	14	-
Тема 5. Становлення освітнього менеджменту в XIX поч. XX ст.	12	2	-	-	-	12	-
Тема 6. Державно-громадське управління освітою в XIX поч. XX ст.	12	-	2	-	-	12	-
Тема 7. Формування управлінських механізмів на засадах розвитку людських стосунків. Теорія Анрі Файоля. Концепції Макса Вебера.	10	2	-	-	-	12	-

Тема 8. Розвиток освітнього менеджменту в період Української революції.	12	-	2	-	-	12	-
Тема 9-10. Управління освітою в Україні в ХХ столітті.	10	-	2	-	-	14	-
Разом годин	120	8	8	-	-	104	-

10. Форми поточного та підсумкового контролю.

Форми поточного контролю: усні (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, групова робота), письмові (самостійна робота, тестування).

Модульний контроль: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: залік.

10. Критерії оцінювання результатів навчання.

Поточний і модульний контроль		Сума
Ауд.	МКР	100
50	50	

Поточний контроль (50 балів)

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами роботи на практичних заняттях складає 50 балів (за умови виконання всіх різновидів роботи, які передбачені планами практичних занять).

Максимальний бал оцінки поточної успішності студентів на навчальних заняттях – 12. Оцінювання на навчальних заняттях переводяться у 50-бальну систему у наступному порядку:

(Сер. бал.х 0,05 +0,4) х 50

Якщо студент не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття студент має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Студенту, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Студент, якого знання, уміння і навички на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непередготовленістю або недостатньою передготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях:

Початковий (понятійний):

1 бал – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні».

2 бали – здобувач вищої освіти не достатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь.

3 бали – здобувач вищої освіти намагається аналізувати, порівнювати явища та процеси на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності; робить спроби виконання завдань репродуктивного характеру; за допомогою викладача дає прості відповіді на запитання.

Середній (репродуктивний):

4 бали – здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, здатний виконати завдання за зразком; орієнтується в термінах, поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.

5 балів – здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними.

6 балів – здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати освітні явища, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами.

Достатній (алгоритмічно дієвий):

7 балів – здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими поняттями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію.

8 балів – знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати наукове повідомлення і обґрунтувати його положення.

9 балів – здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить наукові поняття, категорії; формулює методологічні принципи; може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані навички пошуку наукового матеріалу, здатний до його аналізу, систематизації.

Високий (творчо-професійний):

10 балів – здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями з дисципліни та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати особливості науково-дослідної діяльності; робить аргументовані наукові висновки; самостійно визначає мету власної діяльності; виконує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.

11 балів – здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси.

12 балів – здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Самостійна робота

Перевірку питань й завдань самостійної роботи, які студенти готують на практичні заняття, здійснює викладач, який їх проводить. Їх оцінювання є складником загальної оцінки, що виставляється здобувачу вищої освіти на практичному занятті (окремого балу за цей вид роботи не передбачено).

Крім цього, самостійна робота передбачає опрацювання матеріалу лекційних занять, попередню підготовку до практичних занять; виконання

завдань і вправ в позааудиторний час; підготовку до обговорення окремих теоретико-практичних тем; самостійне вивчення окремих теоретичних тем курсу; підготовка до написання модульної контрольної роботи.

Модульна контрольна робота (50 балів)

МКР передбачає визначення рівня теоретико-практичної компетентності з історії управління освітою через виконання відповідних завдань.

Мета її написання – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь з історії управління освітою.

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на запропоновані два диференційовані теоретичних питання (по 15 б.) та практичного завдання (20 б.). максимальна кількість балів за МКР – 50. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 30 балів, в іншому випадку МКР потрібно виконати повторно. До написання МКР допускаються всі здобувачі вищої освіти, позитивну оцінку не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

При оцінюванні результатів модульної контрольної роботи, враховується:

- 1) рівень засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повнота і точність знань);
- 2) якість актуалізації здобувачами вищої освіти знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура професійного мовлення);
- 3) сформованості умінь і навичок використання засвоєних знань на практиці;
- 4) прояв творчості й самостійності в навчально-пізнавальній діяльності;
- 5) якість виконання роботи (зовнішнє оформлення, своєчасність виконання, ретельність тощо).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

(у формі відповідей на питання)

Оцінки «**відмінно**» (50-45 балів) заслуговує здобувач вищої освіти, який виявив всебічні, систематичні й глибокі знання навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений з основною і додатковою літературою.

Оцінки «**добре**» (44-37 балів) заслуговує здобувач вищої освіти, який виявив повне знання навчального матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв рекомендовану основну літературу.

Проте при цьому допустив несуттєві неточності.

Оцінки «**задовільно**» (36-30 балів) заслуговує здобувач вищої освіти, який виявив знання основного навчального матеріалу, частково справився з виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлений із частиною рекомендованої літератури.

Зазвичай, оцінка «задовільно» виставляється здобувачам вищої освіти, які допустили суттєві помилки під час виконання модульної контрольної роботи.

Оцінка «незадовільно» (29 і менше балів) виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не знайомий з основною літературою курсу.

Як правило, «незадовільна» оцінка виставляється здобувачам вищої освіти, які не виявили знань або виявили їх недостатньо під час виконання модульної контрольної роботи.

11. Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	зараховано
82-89	B (дуже добре)	зараховано
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	зараховано
60-66	E (достатньо)	не зараховано
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Академічна доброчесність.

Очікується, що роботи здобувачів вищої освіти будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших здобувачів вищої освіти становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна освіта.

Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)». URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3yK496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді.

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- волонтерська діяльність.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою): навчальні аудиторії; комп'ютерні класи; бібліотека, електронна бібліотека, репозитарій бібліотеки; мультимедійне обладнання; точки бездротового доступу до мережі Інтернет; доступ до мережі Інтернет; модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище (Moodle); силабус та робоча навчальна програма дисципліни; збірники наукових праць.

12. Рекомендована література

Основна література

1. Ковтун Н.С., Літовченко Б.В. Історія вчень менеджменту. Практикум : навчальний посібник. Дніпро : УМС, 2019. 165 с.
2. Крижко В. Менеджмент в освіті: Підручник. Київ : Освіта України, 2020. 465 с.
3. Левківський М. Історія педагогіки. Підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 380 с.
4. Прокопенко Л.Л. Становлення державного управління освітою в Україні : історико-теоретичний аспект. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua>.
5. Сбруєва А.А., Рисіна М.Ю., Осьмук Н.Г., Чистякова І.А. Практикум з історії педагогіки: навч.-метод.посіб. [для студ. закл. вищої освіти]. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 165 с.
6. Управління закладами освіти : теорія, історія, практика : колективна монографія [Безлюдна Н.В., Бойченко В.В., Бялик О.В., Гагарін М.І. та ін.] / за заг. ред. О.Л. Кірдан. Умань : Візаві, 2020. 290 с.

Допоміжна література

1. Лебідь І.Ю. Історія педагогіки. Змістовий модуль: початкова школа і педагогіка України в роки національно-демократичної революції (1917-1920 рр). Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2015. 136 с.
2. Лебідь І., Дутко О. Організація управління навчальними закладами в Правобережній Україні у ХІХ на початку ХХ століття. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 39. Т. 2. 2021. С.203-213. <http://aphn-journal.in.ua> > archive > part_2
3. Лебідь І. Ю. Управління початковою освітою в Україні: історичний аспект: Монографія. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2013. 184 с.
4. Лебідь І.Ю. Перспективи підготовки керівників закладів освіти ХХІ століття: вимоги сьогодення. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. Вип. 20. Т.3. С. 116-117.
5. Лебідь І.Ю. Характеристика професійної діяльності вчителів у школах Поділля в першій половині ХІХ століття. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Вип. 21. С.165-166.
6. Лебідь І.Ю. Управлінський аспект забезпечення інноваційного типу організації освітнього процесу в закладі освіти. Інновації в освіті : закономірності, тренди, потреби : збірник наукових праць за матеріалами

Всеукраїнської науково-практичної конференції 28 березня 2023 року [Електронний ресурс] / [редкол. І.О. Кучинська та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 36-40.

Рекомендовані джерела інформації

1. Міністерство освіти і науки України. <http://mon.gov.ua/>
2. Студія онлайнної освіти «EdEra»:
 - Управління школою. Практикум. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EDERA-PROSVITCENTER+SM101+sm101/about>
 - Ефективні комунікації для освітніх управлінців. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EDERA-SMARTOSVITA+EC101+EC101/about>
 - Онлайн-курс для директорів Автономія школи. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/454>
3. Платформа масових відкритих онлайнних курсів «Prometheus»:
 - Впровадження інновацій в школах. URL: https://.org.ua/course/course-v1:MIT+LIIS101+2018_T3
 - Управління якістю освіти в школі. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+QMS101+2021_T2
 - Стрес-менеджмент для освіти. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CARITAS+STRESS101+2023_T2
 - Стартуємо до успішної школи. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:EWC+DS101+2020_T3
 - Секрети успішних директора і директорки школи. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:EWC+DS102+2021_T1
4. Громадська спілка «Освіторія»:
 - Школа освітніх управлінців. URL: <https://www.online.kmba.ua/sem>
 - Програма підвищення кваліфікації «Рішення – орієнтовний підхід для педагогів і освітніх управлінців» URL: <https://hub.osvitoria.org/en/training-center-2/>
5. Національна освітня платформа «Всеосвіта»:
 - Формування та вдосконалення управлінських компетентностей керівників закладів освіти в контексті реформування освітньої галузі. URL: <https://vseosvita.ua/course/formuvannia-ta-vdoskonalennia-upravlinskykh-kompetentnostei-kerivnykiv-zakladiv-osvity-v-konteksti-reformuvannia-osvitnoi-haluzi-62.html>
 - Контент-маркетинг послуг підвищення кваліфікації: нові виклики для керівників закладів освіти. URL: <https://vseosvita.ua/course/kontent-marketynh-posluh-pidvyshchennia-kvalifikatsii-novi-vyklyky-dlia-kerivnykiv-zakladiv-osvity-176.html>
 - Впровадження цілей сталого розвитку в освітній процес закладу освіти. URL: <https://vseosvita.ua/course/vprovadzhennia-tsilei-staloho-rozvytku-v-osvitnii-protse-zakladu-osvity-765.html>

6. Концепція Нової Української школи. URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf>

7. Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (<http://nbuv.gov.ua>).